

Discussiun agl podi: «I vo ple ava angiu tgi raps anse»

DA GION NUTEGN STGIER / ANR

„ **Candidats e candidatas pigl cunsegl nazional e pigl cunsegl digls cantuns èn ias ad ot marde passo vers seira. An tavla è stada agl Corn Cotschen a Lai ena discussiun agl podi cun quatter temas tgi pertotgan er igl Grischun. Mano la discussiun e chegl an moda competenta ò Andri Franziscus.** Adegna cura tgi vagn elecziuns cantunalas u nazionalas anveidan Pendicularas Grischun ad ena discussiun agl podi. Cun candidats e candidatas da tot las partaidas. Gio igl onn passo, avant las tscherinas cantunalas, èn igls candidats per la regenza ias ad ot e chegl agl Crap Sogn Gion. Marde passo cunter seira ègl danovamaintg ia cun la pendiculara sen prest 3000 meters sur mar e chegl a Lai agl Corn Cotschen. Igl restaurant da muntogna è nia transformo an en'arena noua tgi 14 candidats e candidatas pigl parlamaint nazional on retschet ena plattafurma per preschentar lour ambiziuns e visiuns politicas.

Religiun e politica

Avant tg'è nia debatto cuntraversa ègl pero nia pi pietous cugl «preda da muntogna» digl preditgant *Erich Wyss* da Coira. Er tar la politica vala igl propiest: «Dar è pi biia tgi piglier». Igl preditgant ò detg: «Nous, la religiun e vous, la politica, vagn blier communabel.» Politichers speran d'aveir ena gronda adherenza e la religiun er. Politichers discorran gugent, chegl seia er tar el uscheia, ò detg igl preditgant. Ultra da chegl chintan igls politichers cun l'attenziun da tots, e gist igl madem vala er per en preditgant u plevant. El discorra blier da miracas e gist chegl fetschan er savens igls politichers. Tar la religiun seia pero Dia responsabel per mi-

raclas, ainten la politica dantant ins creia schizont a miracas ed ins spetga er chellas, cunzont eneda tg'ins seia eligia, ò punctuo igl preditgant dalla baselgia da son Martegn a Coira.

Bunas cundiziuns da basa

En tema è sto: Dattigl en svilup per las regiuns da muntogna u stat tot scu anfignen adacò? Da vurdar seia daple tgi betg angal Berna cumonda, mabagn duessan las autoritads cantunalas, regiunalas e communalas aveir daple pussanza, è sto igl aveis da ples candidats e candidatas. I dastga betg esser tgi igl parlamaint svizzer promovà angal igls centers gronds scu Turitg, Berna, Basilea e Genevra. An chella tgossa eran candidats e candidatas dalla dretga unias cun chels dallas partaidas da mez e dalla sanestra. Cun la digitalisaziun, cun la comunicaziun e cun en migler traffic public vessigl dad esser pussebel tgi er en cantun scu igl Grischun davainta interessant scu li d'abitar e da luvrar. Gist per affars e firmas dovrigl simplamaintg er bunas cundiziuns da basa, pi pacas regulaziuns ed er scumonds, è nia detg tar la discussiun agl podi. Da chel meini èn pitost stos igls candidats e las candidatas dallas partaidas burghesas, dantant tgi igls represchentants e las represchentantas dalla sanestra on managea tgi dovra leschas ed ordinaziuns e tgi seia er da sa tigneur a chellas.

La circulaziun libra da persungas

Andri Franziscus, el ò lia saveir digls omens e dallas donnas tgi lessan restar u far da nov igl zap aint igl parlamaint nazional schi la Svizra duess dismetter la libra circulaziun da persungas cunzont ord vista digl turissem e dall'economia? Cun

pacas excepziuns èn igls candidats e las candidatas stos digl meini tgi dovra chella cunvegna cun l'Uniun europeica. Per igls dus represchentants dalla pps è chella cunvegna bagn necessaria, i possa pero betg neir tar ena anc pi gronda immigraziun tgi actualmaintg. Prudent seia er betg tgi persungas digl exteriour survignan bunas plazzas ed en Svizzer betg. An Svizra ins vegi blier persunal qualiftgia. Tigl tema daple sustign pigl turissem è ansomma betg stada en'unitad tar la discussiun agl podi. I dovra bagn daple sustign davart dalla confederaziun, dantant pitost an ena furma cun neir pi ancunter agl turissem cun miglras cundiziuns generalas. Chegl tgi pertotga la regulaziun digls prietschs per pernottar cun reservar las tgombas sur plattafurmas scu «booking.com» duess mintga hotelier esser autonom. Nia detg è er tgi turissem seia da betg far politica. Da promover seia igl turissem da stad ed er igl turissem ecologic è nia punctuo davart dallas partaidas sanestras. La realitad seia pero otra, tgi gist las pendicularas fetschan igl anvien 93% digl stgamgiamaint, è nia menziuno ainten la runda.

Star venavant resistant

Tematiso ò Franziscus er igls tschains d'ava. Els tg'èn pigl Grischun bagn da gronda muntada. Chegl tgi pertotga igl angaschamaint per betg redutgier igls tschains d'ava on igls novs candidats e candidatas ludo la buna lavour digls represchentants grischuns a Berna. Tots 14 candidats e candidatas tg'on piglia part all'occorrenza da discussiun agl Corn Cotschen èn stos unisono digl meini tgi er siva digl 2026 duess la somma da tschains da 110francs per KhW restar.

An mintga cass seia da star resistant e gio vurdar tgi igl tschains d'ava resta tar chella somma, anzi, tgi dess anc duple tschains tgi 110 francs per KhW. *Jon Pult*, igl candidat dalla ps pigl consegl naziunal e pigl consegl digls cantuns, ò detg tgi seia da sa fitgier e da cumbatter venavant, pertge schiglio vigna la somma digl tschains redutgeida pi spert tgi spitgia sen pi pac per KhW. El ò er detg chels peds: «I vo ple ava angiu tgi raps anse.» I seia en dar ed en piglier e gist igl cantun Turitg totga tar chels tgi vegian da dar. Tar chels tgi posan piglier totga tranter oter er igl cantun Grischun, ò menziuno cunsiglier digls cantuns *Martin Schmid*. El ò er detg tgi 85% dallas ovras hydraulicas totgan a societads d'ordvart igl cantun e da chels 85% totgan 35% agl martgea da Turitg.

Ora è betg clima

Naturalmaintg tgi igl tema igl pi actual tgi exista igl mument, igl clima, ò er betg mantgea tar chel event politic a Lai. *Anita Mazzetta*, ella tgi candidescha pigl consegl naziunal ed è sen la glista dalla Parteida verda, ò detg tg'ins dastga an nign cass sbarattar l'ora cuagl clima, chegl tgi vigna savens fatg. Nia detg è er tgi anc ins vegia betg en stadi d'urgenza tigl clima e tuttegna seia da respectar ambiaint e clima. La midada digl clima seia igl mument navot oter tgi politica da simbol e cun da chella ins vigna betg gliunsch, ò detg cunsiglier naziunal *Heinz Brand*. Unanim èn alloura igls politichers e las donnas dalla politica stos chegl tgi pertotga igl dulzamaint digls prietschs per sgols da curta distanza. I vartescha da dulzar chel per diesch anfignen 20 francs. La dumonda seia angal tge tgi succeda alloura cun chels daners supplementars?

Schurmager evlas e tschess barbets

An Val Müstair è previa da far aint igl territori da skis da Minschuns ena telecabina. Cunter chel project èn nias fatgs ples recurs e tranter oter er da plessas organisaziuns digl ambiaint. I seia an urden d'aveir chito tar fauna e flora e tigl ambiaint, dantant surfar ins dastga an nign cass. Metter angal pitgas digl mang dallas organisaziuns digl ambiaint impede-scha en svilup turistic ed economic. Da betg lascher far la nova telecabina an Val Müstair, ainten ena regiun tgi dovra igl turissem, perveia da varsaquantas evlas ed en pêr tschess barbets seia cumpletta-mintg sbaglea. Scu para fiss la soua dalla nova telecabina en grond priewel per chels dus utschels muntagnards ed er per oters, è nia detg. Chels dovran en spazi per sgular e per esser libers.

Vardan pitost critic: Magdalena Martullo e Jon Pult.

FOTOS G. N. STEUER

Anita Mazzetta e cusiglier digls cantuns Martin Schmid èn betg adegna ias a pèr tar l'ocurrenza politica.

Mano la discussiun an moda perfetga ò Andri Franziscus.

Cusiglier nazional Martin Candinas (san.) cun Urs Schmid, igl president da Grischun Vacanzas.

Deputo Maurus Tomaschett (san.) e cusiglier nazional Duri Campell.

On piglia part alla discussiun agl podium: Martin Bundi (pld), Gaudenz Bavler (verd-liberal), Martin Schmid (pld), Jon Pult (ps), Anita Mazetta (verda), Stefan Darnuzer (pbd), Josias Gasser (verd-liberal), Sandra Locher-Benguerel (ps), Martin Candinas (pcd), Martin Tucek (verda), Magdalena Martullo (pps), Duri Campell (pbd), Stefan Engler (pcd) e Heinz Brand (pps) (da san.).